

Halál a stampedlis pohárban

A jó memóriájú olvasó bizonyára emlékszik még, hogy Rajnai András legutóbbi produkciójának bizonyos pillanataiban megjelent a tálcáca. Körömhegynyi figurák lejtettek rajta, az eredményből visszakövetkeztetve valószínűleg haláltáncot. Elhullásukkal Münchhausen soros kudarcát voltak hivatva szemléltetni, ha igaz. Amint a végzetes tálcán valamelyikük elterült, egy jótékony stampedlis pohár ereszkedett alá az ismeretlen eredetű és bizonytalan nemű társaságra. A rendező tapintatát dicséri, hogy eme megoldással a miniatűr bűnbakok végvonaglása már az időzített stampedlis pohár alatt zajlott, diszkréten.

Ha most valaki a kritikus szemére vetné pontatlanságát, és kiigazítaná az előbb leírtakat a saját szemével látottakkal, megerősítve, hogy a stampedlis pohárnak nevezett alkalmatosság a leghatározottabban ezüst fagylattartó volt, a tálcáca pedig egy kandiscukorka tárolására használatos doboz fedele — egy pillanatig sem lenne köztünk vita. Lehet, hogy az volt; lehet, hogy nem. Bár, ha meggondoljuk, ez az egyetlen pontja a produkciónak, amiről az *empiriák logikája* alapján egyáltalán még vitatkozni lehetséges.

De nem érdemes.

Rövid idő után ugyanis eljutnánk oda, és ez már a lényegét érintené, hogy azon az akárminek nevezett valamin a pro-

dukció logikája szerint éppúgy imbolyoghatott volna féltucat csörgőki-gyó, mint egy köteg üvegmosó kefe. Akkor sem lett volna kevésbé látványos és kevésbé érthetetlen a jelenet, mint az eredeti megoldással.

Ezen viszont nincs mit vitatkozni. Az egyik csak annyira indokolt, mint a másik. Azon múlik a dolog, hogy kinek mi jut az eszébe. A rendezőnek ez, a nézőnek az.

Legalábbis kockázatos lenne vitába bonyolódni efelett. A *Münchhausen Fantáziaországban* sajnos semmiféle támpontot nem adott ahhoz, hogy akár a művészi, akár a hétköznapi logika szerint megfejthető legyen, mi miért került be a boldog emlékezetű hazudós báró felélesztésének elektronikus manőverébe. És azon kívül, hogy a szemrevaló nőne-

mű szereplők egy pávát is megszegyenítő pompázatos fejdíszei ismét felvonulhattak, meg különböző trükkökkel lehetett eljátszadózni, a produkció egésze nem tárta fel a titkát: mit is akart tulajdonképpen jelenteni. Ilyen módon ugyan ki tudna kikészülni az esetlegességeknek és vérmérséklet szerint behelyettesíthető ötleteknek a bonyodalmas szövénységéből, amibe Rajnai Münchhausenje csalogatta a nézőt? Hogyan kerül, és mivégre ez a Münchhausen a Bikais-tennel kapcsolatba? Miért pottyán Kirké vágyakozó karmái közé? Igaz, fölöttébb mutatós látvány, amint a nevezett báró katonái (?) jól táplált sertéseké lényegülnek az elektronikus eljárás jóvoltából. De ha tegyük fel, ehelyett a rendező Münchhausen szentivánéjen küldi sétálni, Oberon legalább

Bodrogi Gyula és Sáfár Anikó

akkora szívességet lett volna képes tenni az elektronikának. Tündérr király lévén, szép nagy számárfejet növeszthetett volna a számárfejre illetékeseknek, gyönyörű szőrös fülekkel. Ez is van olyan mutató, mint a rőfögő háztáji jószág. Münchhausenre nézve pedig a logika pont anynyi benne, mint a másikkban. Amellett Shakespeare még jobb név is, mint Lukianos, bár az eleganciából sokat levon, gondolom, hogy a rendező által írt forgatókönyv alapját szolgálta G. A. Bürger és Lukianos műveivel ellentétben Shakespeare műveit a nagyközönség viszonylag jól ismeri.

Szakadjunk el tehát a meddő részletezéstől.

Rajnai András nagy becsvágygal, rendszeres időközökben elkészíti elektronikus produkcioit, ambícióval változtatva a világirodalom halhatatlanjai közül. A kritika ilyenkor nem kisebb becsvágygal rágódik azon, hogy csodálja vagy elmarasztalja Rajnait, amiért elektronikus trükkökké kódolja a világirodalom remekműveit. Minden alkalommal megindul a mérlegelés, képviselnek-e művészi értéket ezek a technikai fogások, vagy nem képviselnek. Ez a megszokott szereposztás, úgy tetszik, az évek során fikarcnyit sem változott, és ennek alighanem az az oka, hogy a Rajnai-féle produkciónak — lényegüket illetően — egy alaptalálmány jobbara változatlan variációi, függetlenül a soron levő irodalmi áldozat belső logikájától, művészi követelményé-

től, gondolati lényegétől. A különbség mindössze annyi, hogy az egyik alapanyag jobban, a másik kevésbé tűri a pusztán technikai bravúrként végrehajtott „át-dolgozást”.

Jó dolog-e, hogy nálunk valaki tudja, az elektronikus manővereket? Ezen töprengeni körülbelül olyan mosolyognivaló hiábavalóság, mint azon, vajon jó dolog-e, hogy feltaláltott a szonett-forma. Ha nem lett volna Petrarca meg Shakespeare, aki megmutatja, mire képes egy szonett, ma aligha lenne ez a forma verstani tananyag. Tudni kell verset írni. És akkor remek dolog, hogy létezik a szonett. Vagy egy praktikus példával: ha a kocsikerék pályafutása abban teljeseedik be, hogy a hölgyek kalapformáját látványosan megreformálja, aligha sorolnánk az emberiség nagy találmányai közé. Tudni kell, hogy mire érdemes felhasználni. Akkor modern változatán több mint háromszáz kilométeres sebességgel száguldozhat az, akinek van hozzá mersze és tehetsége.

Valami hasonlónak kellene történnie az elektronikus csodaművelés tudományával: vagy szárnyaljon a poézis magasába, vagy száguldjon a földön, lélegzetelállító sebességgel. A *Münchhausen Fantáziországban* című produkció egyelőre olyan volt, mint egy madzagon fityegő kocsikerék nagyságú kalap, szonettkoszorúból fonva.

BARSONY ÉVA

CÍMKÉPÜNK:

Anna Dymna lengyel színésznő, az *Életünket és vérünket* című Jancsó-film egyik szereplője
(Szóvári Gyula felvétele)

filmvilág

XXI. évf. 13. sz. Film-
művészeti folyóirat.
Megjelenik minden hó-
nap 1-én és 15-én.
Főszerkesztő:
Hegedűs Zoltán.
Kiadja a Lapkiadó Vá-
llalat. Felelős kiadó:
Siklósi Norbert.
Szerkesztőség és ki-
adóhivatal: Budapest
VII., Lenin körút 9–11.
Telefon: 221-285. Levél-
cím: 1906 Postafiók 223.
Terjeszti a Magyar Posta.
Előfizethető bármely
postahivatalnál, a kéz-
besztőknél, a Posta hírlap-
üzleteiben és a Posta
Központi Hírlap Irodá-
nál (1900 KHI, Buda-
pest V., József nádor
tér 1.) közvetlenül vagy
postautalványon, vala-
mint átutalással a KHI
215-96 162 pénzforgalmi
jelzőszámlára. Előfizeté-
si díj ¼ évre 24.— Ft.
Külföldön terjeszti a
„Kultúra” Külkereske-
delmi Vállalat, H-1389
Budapest, Postafiók 149.

78.2861
Egyetemi Nyomda
Budapest

Felelős vezető:
Súmeghi Zoltán igazgató

INDEX: 25 286

Tersánszky Józsi Jenő
kisregényéből Nemere
László rendezett tévéfil-
met. Főszereplők: Oszter
Sándor, Bánsági Ildikó,
Lukács Sándor. Opera-
tór: Bornyi Gyula

Oszter Sándor

Oszter Sándor és Bánsági
Ildikó
(Kiss Júlia felvételei)

Bűnügy lélekelemzéssel

filmvilág

Ára: 4,- Ft

Robert De Niro a Taxi-
sofőr és a New York,
New York című Martin
Scorsese-filmek főszerepő-
je.